

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра кримінального права

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
АНТИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА
дисципліна вільного вибору студента

Освітньо-професійна програма

(назва програми)

Спеціальність

(вказати: код, назва)

Галузь знань

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання

українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: кандидат юридичних наук, доцент **Марія ДЯКУР**

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <https://law.chnu.edu.ua/mariia-diakur/>

Контактний номер: +380979003874

E-mail: m.dyakur@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua>

Консультації Очні консультації: понеділок 11.30 – 12.30

Онлайн консультації: платформа Google Meet за попередньою домовленістю

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни). Навчальна дисципліна «Антикорупційна культура» - дисципліна, що займається вивченням та розробкою теоретичних і практичних питань протидії корупції. Під час вивчення даної дисципліни студенти отримують знання та навички, зокрема щодо поняття, змісту та функцій антикорупційної культури, а також сучасного стану корупції в Україні та світі, її тенденцій та факторів, що впливають на її структуру та динаміку, а також щодо системи заходів протидії корупційній злочинності та окремим її проявам; навичок самостійного комплексного аналізу стану корупції, організації і безпосередньої реалізації заходів протидії корупційним проявам.

2. Метою вивчення дисципліни «Антикорупційна культура» є здобуття студентами знань про антикорупційну культуру, надання базових теоретичних знань про корупцію як явище та протидію корупційним діям, аналіз якості правових основ протидії корупції, формування негативного ставлення до проявів корупції, здатності запобігати виникненню корупційних діянь, протидіяти проявам корупції й усувати наслідки правопорушень, пов'язаних із корупцією. А також, забезпечити підготовку, спрямовану на формування інтелектуального потенціалу висококваліфікованих працівників, що володіють основами теоретичних знань в галузі протидії корупції, необхідних для їх майбутньої професійної діяльності тощо.

3. Завдання навчальної дисципліни спрямоване формуванні знань студента щодо сутності антикорупційної культури, її завдання та структури та розуміння механізму запобігання корупції.

Основними завданнями дисципліни є:

оволодіти категорійно-понятійним апаратом та теоретичними знаннями антикорупційної культури;

виробити навички аналізу основних теоретичних концепцій розвитку з метою встановлення їх ефективності;

критично і об'єктивно оцінювати матеріали, пов'язані із корупційними проявами;

вміти правильно тлумачити і застосовувати норми антикорупційного законодавства;

розуміти існуючі прогалини та колізії при застосуванні антикорупційного законодавства;

набути навички застосування на практиці зазначених вище теоретичних положень.

4. Пререквізити. Для підвищення ефективності засвоєння курсу дана дисципліна передбачена навчальним планом студентам 2 курсу у весняному семестрі.

5. Результати навчання

5.1. Загальні компетентності. Курс повинен сприяти розвитку у здобувачів вищої освіти наступних умінь і навичок:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу положень національного законодавства України та міжнародно-правових актів з метою запобігання та протидії корупції;

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні у разі виявлення корупційних правопорушень, їх кримінально-правової кваліфікації, з метою запобігання та протидії корупції в Україні;

ЗК20. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і обов'язків.

5.2. Фахові компетентності. В результаті опанування навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен оволодіти наступними фаховими компетентностями:

ФК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів;

ФК3. Цінування честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;

ФК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;

ФК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;

ФК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

5.3. Програмні результати навчання:

ПРН3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;

ПРН5 Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

ПРН6 Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему;

ПРН8 Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

ПРН15 Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних;

ПРН17 Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи;

ПН 20 Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;

ПРН21 Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

5.4. В результаті опанування навчальної дисципліни «Антикорупційна культура» студенти повинні:

знати: поняття антикорупційної культури; поняття, причини та наслідки корупції; зміст поняття та детермінантів корупції; теоретичний матеріал, що стосується принципів запобігання та протидії корупції; систему антикорупційних органів в Україні; особливості кримінальної відповідальності за вчинення корупційних кримінальних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; законодавство, що регулює питання запобігання та протидії корупції в Україні; структуру механізму протидії корупції в Україні; норми міжнародно-правових актів, учасницею яких є Україна, що врегульовують питання пов'язані із протидією корупції; зарубіжний досвід створення механізму протидії корупції; кримінально-правові аспекти антикорупційної стратегії в Україні;

уміти: здійснювати аналіз та обґрунтування рівня корупції в органах державної влади; тлумачити згідно їхнього нормативного змісту та із застосуванням правил тлумачення норми матеріального та процесуального права, що застосовуються при кримінально-правовій кваліфікації корупційних діянь; використовувати статистичні матеріали для вирішення практичних завдань, зокрема щодо сфер поширення корупції; спостерігати за станом корупції в Україні та аналізувати її показники; розробляти рекомендації з питань запобігання та протидії корупції; обирати найоптимальніші заходи запобігання та протидії корупції; на основі здобутих теоретичних знань готувати проекти антикорупційної програми та антикорупційної експертизи, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості; застосовувати теоретичну базу у процесі прогнозування можливих корупційних ризиків; на основі здобутих теоретичних знань про заходи запобігання та протидії корупції визначати оптимальний зміст антикорупційної програми; досліджувати склади корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, виділяючи їх специфіку; застосовувати принципи запобігання та протидії корупції на практиці; аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу при дослідженні ефективного механізму протидії корупції в Україні; запроваджувати у практичну діяльність напрацювання юридичної науки та міжнародно-правовий досвід у сфері протидії корупції;

володіти навиками: застосування існуючих механізмів попередження та протидії корупції; реалізації заходів щодо запобігання та протидії корупції в межах напрямів своєї діяльності; аналізу та узагальнення інформації щодо результатів антикорупційної діяльності; аналізу та діагностики наявності ймовірних корупційних ризиків; визначення найбільш коректних для кожного виду діяльності способів захисту від корупції; обґрунтованого застосування правових норм в конкретних ситуаціях, що складаються у процесі протидії злочинності

6. Опис навчальної дисципліни «АНТИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА»

6.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кредити	Години	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	Вид підсумкового контролю
Денна	2	4	3	90	15	15	-	-	60	-	Залік
Заочна	2	4	3	90	4	6	-	-	80	-	Залік

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни «АНТИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		Л	п	лаб	інд	с.р.		Л	п	Лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Антикорупційна культура: поняття та зміст													
Тема 1. Правова культура та правосвідомість	8	1	1	-	-	4	7	-	-	-	-	10	
Тема 2. Антикорупційна культура суспільства та індивідууму	11	2	2	-	-	4	8	1	1	-	-	10	
Тема 3. Правила антикорупційної поведінки: загальні правила і правила для окремих сфер та для окремих суб'єктів	13	2	2	-	-	7	8	-	1	-	-	10	

Тема 4. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище	8	3	2	-	-	4	7	1	1	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	126	8	7	-	-	60	30	2	3	-	-	40
Змістовий модуль 2. Запобігання корупції												

Тема 1. Національне та міжнародне законодавство у сфері запобігання корупції.	16	2	2	-	-	8	8	1	1	-	-	10
Тема 2. Суб'єкти боротьби з корупцією.	18	2	2	-	-	8	8	1	1	-	-	10
Тема 3. Інститут викривачів корупції як засіб формування антикорупційної правосвідомості громадян	14	1	2	-	-	8	7	-	-	-	-	10
Тема 4. Окремі аспекти відпові- дальності за корупційні та інші, пов'язані з корупцією правопорушення	12	2	2	-	-	6	7	-	1	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	129	7	8	-	-	60	30	2	3	-	-	40
Усього годин	90	15	15	-	-	60	60	4	6	-	-	80

6.2.1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми
1.1.	Правова культура та правосвідомість.
1.2.	Антикорупційна культура суспільства та індивідууму.
1.3.	Правила антикорупційної поведінки: загальні правила і правила для окремих сфер та для окремих суб'єктів.
1.4.	Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище.
1.5.	Національне та міжнародне законодавство у сфері запобігання корупції.
1.6.	Суб'єкти боротьби з корупцією.
1.7.	Інститут викривачів корупції як засіб формування антикорупційної правосвідомості.
1.8.	Окремі аспекти відповідальності за корупційні та інші, пов'язані з корупцією.

6.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми
1.	Не передбачено навчальним планом
2.	
3.	

6.2.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Правова культура та правосвідомість.	10
2.	Антикорупційна культура суспільства та індивідууму.	10
3.	Правила антикорупційної поведінки: загальні правила і правила для	10
4.	Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище.	10
5.	Національне та міжнародне законодавство у сфері запобігання корупції.	10
6.	Суб'єкти боротьби з корупцією.	10
7.	Інститут викривачів корупції як засіб формування антикорупційної	10
8.	Окремі аспекти відповідальності за корупційні та інші, пов'язані з	10
РАЗОМ		80

* ІНДЗ - для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

7. Система контролю та оцінювання

7.1 Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «АНТИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА»

Бали поточного та підсумкового контролю підсумовуються (кількість балів за М1 + кількість балів за М2 + кількість балів за залік). Максимальна кількість балів, зароблених здобувачем може бути 100 балів.

Критерії поточного оцінювання здобувачів вищої освіти на практичному занятті

Максимальна кількість балів за тему практичного заняття	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
Середня кількість балів за тему практичного заняття	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
Мінімальна кількість балів за тему практичного заняття	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками/не в повному обсязі.
0 балів за тему практичного заняття	здобувач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.

Критерії підсумкового оцінювання здобувачів вищої освіти

• оцінка «**відмінно**»/«**A**» — здобувач повною мірою розкриває питання, винесені для аудиторного та самостійного опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її доводити;

• оцінка «**добре**»/«**B**» — загалом рівень знань здобувача відповідає викладеному, але він припускається певних помилок при розв'язанні завдань, обґрунтування неточні, не наводяться обґрунтовані докази;

• оцінка «**добре**»/ «**C**» — загалом рівень знань здобувача відповідає викладеному, але він припускається грубих помилок при розв'язанні завдань, обґрунтування неточні, не наводяться обґрунтовані докази;

• оцінка «**задовільно**»/«**O**» — здобувач розкриває питання у загальних рисах, розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно;

• оцінка «задовільно»/«Е» — здобувач намагається розкрити питання у загальних рисах, у загальному розуміє їх сутність, у висновках припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно;

• оцінка «незадовільно»/«Ех» — здобувач не може відповісти на поставлені запитання або відповідає неправильно, не розуміє сутності питань, не може зробити висновки.

7.2 Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти з дисципліни «АНИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА»

Практичні заняття										Бали	Залік	Сума
										М		
Змістовий модуль 1										25	50	100
T1	T2	T3	T4									
6	6	6	7									
Змістовий модуль 2										25	50	100
T1	T2	T3	T4									
6	7	6	6									

Коментар:

1. T1, T2 ... T11 - теми змістових модулів.
2. Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.
3. **Мінімальний пороговий рівень позитивної оцінки (зараховано) на іспиті є 50 балів .**

7.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, курсового проекту
90 - 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	задовільно
50-59	E	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7.5. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;

- вирішення тестових завдань;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти);
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- виступи на наукових заходах.

7.6. **Форми поточного та підсумкового контролю**

Формами поточного контролю знань студентів є усна відповідь студента, вирішення тестових завдань, задач, практичних ситуацій або письмова контрольна робота відповідно до плану практичного заняття.

Формою підсумкового контролю є залік з дисципліни «Антикорупційна культура».

8. **Рекомендована література**

8.1. **Базова (основна)**

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Конвенція ООН від 31.10.2003 р. (ратифікація від 18.10.2006 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
3. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією : Конвенція Ради Європи від 27.01.1999 р. (ратифікація від 18.10.2006 р.). URL: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
4. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією : Конвенція Ради Європи від 04.11.1999 р. (ратифікація від 16.03.2005 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 р. № 2447-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>.
8. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
9. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
10. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
11. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.

8.2. **Допоміжна**

1. Антикорупційні органи країн Європи: ключові превентивні механізми: збірка-звіт кращих практик для Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/zbirkazvit_krashchyh_praktyk_dlya_nazk.pdf. 11
2. Біленчук П., Сухоруков М. Запобігання і протидія корупційній злочинності в Україні: вітчизняний та міжнародний досвід. Юридичний вісник України. 2017. 22–31 груд. (№ 51/52). С. 20–21.
3. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: монографія. Київ: Ін-Юре, 2014. 564с.
4. Веклич В. О. Адміністративно-правові засади публічної політики щодо запобігання і боротьби з корупцією в Україні: монографія. Київ: Видавництво «Людмила», 2017. 592 с.
5. Головкін Б.М. Запобігання корупції: підручник / Б. М. Головкін, В. Ф. Оболенцев, М. В. Романов та ін.; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2019. 296 с.
6. Дудоров О.О. Узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (статті 172-4 172-9 КУпАП). 2019. 253 с. URL:

<http://pravo.org.ua/img/books/files/1568817689cplr.%20consolidated%20judicial%20practice%20on%20administrative%20offenses%20related%20to%20corruption.pdf>. (дата звернення: 24.08.2020 р.)

7. Завгородній В. А. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції: навч. посіб. / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро: Ліра ЛТД, 2016. 168 с.

8. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посіб. / З. А. Загинець, В. М. Драган, О. Н. Ярмиш та ін. Київ: Національна академія прокуратури України, 2015. 314 с.

9. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / кер. авт. кол. І. О. Ревак. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 220 с.

10. Кушнарів І. В. Політична корупція: порівняльнополітологічна концептуалізація: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018. С. 96-108. URL: http://idpnan.org.ua/files/kushnarov-i.v.-politichnakorupsiya_porivnyalno-politologichna-kontseptualizatsiya_-_d_.pdf

11. Лавренова О.І. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією: навчальний посібник / О.І. Лавренова, О.П. Хамходера. Одеса, 2019. 57 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12469>

12. Литвиненко В. І., Пригунов П. Я. та ін. Концепція адміністративноправового забезпечення протидії корупції в Україні: наук.-аналіт. доп.; за заг. ред. д-ра юрид. наук В. І. Литвиненка. Київ: ДП «Вид. дім Персонал», 2016. 89 с.

13. Мандибура В. О. Корупція: інституційна сутність та механізми подолання: монографія. Київ: Парлам вид-во, 2017. 488 с. 12

14. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). Київ: Юридична думка, 2004. 400 с.

15. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / Банчук О.А. та ін.; наук. ред. Хавронюк М. І., К.: Ваіте, 2018. 472 с.

16. Нормативний помічник з запобігання та протидії корупції: практичний посібник / упоряд. С. В. Петков. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 288 с.

17. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: Рішення НАЗК 09.02.2018 № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-1>

18. Правові засади та практичні аспекти запобігання корупції: Лекційні матеріали до тренінгового навчального курсу для працівників державних органів та посадових осіб місцевого самоврядування. 2017. 85 с. URL: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/навчальні%20матеріали/Лекції я.pdf

19. Романов М. В. Основні засади запобігання корупції. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2017. 176 с.

20. Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика): навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 168 с.

21. Хамходера О.П., Снісарчук Т.М. Право викривача на винагороду: зміст, критерії, порядок реалізації. Юридичний електронний науковий журнал. 2020. № 1. С. 183–190. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2020/46.pdf

9. Інформаційні ресурси

1. Сайт Вищого антикорупційного суду: <https://hcac.court.gov.ua/>
2. Сайт Національного агентства з питань запобігання корупції: <https://nazk.gov.ua/uk/>
3. Сайт Національного антикорупційного бюро України: <https://nabu.gov.ua/>
4. Сайт Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/specializovana-antikorupcijna-prokuratura>
5. Сайт ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна»: <https://ti-ukraine.org/about/>